

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

6 octombrie 2009*

În cauza C-133/08,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul Primului protocol încheiat la 19 decembrie 1988 privind interpretarea de către Curtea de Justiție a Comunităților Europene a Convenției privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale de Hoge Raad der Nederlanden (Țările de Jos), prin decizia din 28 martie 2008, primită de Curte la 2 aprilie 2008, în procedura

Intercontainer Interfrigo SC (ICF)

împotriva

Balkenende Oosthuizen BV,

MIC Operations BV,

* Limba de procedură: olandeza.

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnii P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts, A. Ó Caoimh și J.-C. Bonichot, președinți de cameră, domnii P. Kūris, E. Juhász, G. Arestis, L. Bay Larsen și doamnele P. Lindh și C. Toader (raportor), judecători,

avocat general: domnul Y. Bot,
grefier: domnul R. Grass,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru guvernul olandez, de doamna C. Wissels și de domnul Y. de Vries, în calitate de agenți;
- pentru guvernul ceh, de domnul M. Smolek, în calitate de agent;
- pentru Comisia Comunităților Europene, de domnii V. Joris și R. Troosters, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 19 mai 2009,

pronunță prezenta

Hotărâre

- ¹ Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește Convenția privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale, deschisă spre semnare la Roma la 19 iunie 1980 (JO 1980, L 266, p. 1, JO 2007, L 347, p. 3, denumită în continuare „convenția”). Această cerere privește articolul 4 din convenție, care se referă la legea aplicabilă în absența alegerii de către părți.

- ² Cererea menționată a fost formulată în cadrul unei acțiuni introduse de Intercontainer Interfrigo SC (denumită în continuare „ICF”), societate cu sediul în Belgia, împotriva Balkenende Oosthuizen BV (denumită în continuare „Balkenende”) și MIC Operations BV (denumită în continuare „MIC”), două societăți cu sediul în Țările de Jos, pentru a obține obligarea acestora din urmă la achitarea facturilor neplătite, emise în temeiul unui contract pentru curse charter încheiat între părți.

Cadrul juridic

3 Articolul 4 din convenție, intitulat „Legea aplicabilă în absența alegerii”, prevede:

„(1) În măsura în care legea aplicabilă contractului nu a fost aleasă în conformitate cu articolul 3, contractul este supus legii țării cu care acesta prezintă cele mai strânse legături. Cu toate acestea, dacă o parte a contractului poate fi separată de restul contractului și prezintă o legătură mai strânsă cu o altă țară, legea acestei alte țări se va putea aplica, prin excepție, acestei părți din contract.

(2) Sub rezerva dispozițiilor alineatului (5), contractul este prezumat a avea legături mai strânse cu țara în care partea care trebuie să execute prestația caracteristică acelu contract își are [în momentul încheierii contractului], reședința obișnuită sau, în cazul unei societăți sau al unei alte persoane juridice, înregistrate sau nu, sediul central. Cu toate acestea, dacă contractul este încheiat în exercitarea activității profesionale a acestei părți, țara în cauză este aceea în care este situat sediul său principal sau țara în care este situat locul de desfășurare a activității la care trebuie executată prestația, în cazul în care, în conformitate cu contractul, prestația trebuie executată printr-un alt loc de desfășurare a activității decât sediul principal.

(3) Fără a aduce atingere dispozițiilor alineatului (2) al prezentului articol, în măsura în care contractul are ca obiect un drept real imobiliar sau un drept de folosință asupra unui bun imobil, contractul în cauză este prezumat a avea legăturile cele mai strânse cu țara unde este situat imobilul.

(4) Contractul de transport de mărfuri nu face obiectul prezumției de la alineatul (2). În cazul unui astfel de contract, dacă țara în care transportatorul își are sediul principal în momentul încheierii contractului este aceeași cu cea unde este situat locul de încărcare sau de descărcare sau sediul principal al expeditorului, contractul este prezumat ca având legăturile cele mai strânse cu țara respectivă. La aplicarea prezentului alineat,

contractele pentru curse charter pentru o singură călătorie sau alte contracte sunt considerate contracte de transport de mărfuri dacă au ca obiect principal efectuarea unui transport de mărfuri.

(5) Alineatul (2) nu se aplică dacă prestația caracteristică nu poate fi determinată, iar prezumțiile de la alineatele (2), (3) și (4) sunt înlăturate dacă din ansamblul circumstanțelor cauzei reiese că acel contract prezintă legături mai strânse cu o altă țară.”

- 4 Articolul 10 din convenție, intitulat „Domeniul de aplicare al legii contractului”, prevede:

„(1) Legea aplicabilă contractului în temeiul articolelor 3-6 și 12 din prezenta convenție reglementează în special:

[...]

(d) diferitele moduri de stingere a obligațiilor, precum și prescripția și decăderea;

[...]”

- 5 Primul protocol din 19 decembrie 1988 privind interpretarea de către Curtea de Justiție a Comunităților Europene a Convenției privind legea aplicabilă obligațiilor contrac-

tuale, deschisă spre semnare la Roma la 19 iunie 1980 (JO 1989, L 48, p. 1, JO 2007, L 347, p. 18, denumit în continuare „primul protocol”), prevede la articolul 2:

„Oricare dintre următoarele instanțe poate solicita Curții de Justiție să pronunțe o hotărâre preliminară asupra unei chestiuni ridicate într-o cauză pendinte în fața instanței respective privind interpretarea dispozițiilor cuprinse în instrumentele menționate la articolul 1, în cazul în care această instanță apreciază că pentru a putea pronunța o hotărâre este necesară o decizie asupra acestei chestiuni:

a) [...]

— în Țările de Jos:

de Hoge Raad;

[...]”

Acțiunea principală și întrebările preliminare

- 6 În cursul lunii august 1998, ICF a încheiat un contract pentru curse charter cu Balkenende și cu MIC în cadrul unui program de legătură feroviară privind transporturi de mărfuri între Amsterdam (Țările de Jos) și Frankfurt am Main (Germania). Acest

contract prevedea în special că ICF trebuia să pună la dispoziția MIC vagoane și să asigure transportul pe calea ferată. MIC, care a închiriat unor terți capacitatea de încărcare de care dispunea, era răspunzătoare pentru întreaga parte operațională a transportului mărfurilor în cauză.

- 7 Părțile nu au încheiat un contract scris, dar, pe o perioadă scurtă, au pus în executare acordul convenit. Cu toate acestea, ICF a trimis MIC un proiect de contract scris cuprinzând o clauză potrivit căreia dreptul belgian era ales ca lege aplicabilă. Acest proiect nu a fost niciodată semnat de niciuna dintre părțile la acord.
- 8 La 27 noiembrie și la 22 decembrie 1998, ICF a adresat MIC facturi în sumă de 107 512,50 euro și respectiv de 67 100 de euro. MIC a achitat cea de a doua sumă, dar nu și pe prima dintre acestea.
- 9 La 7 septembrie 2001, ICF a pus în întârziere, pentru prima oară, societățile Balkenende și MIC în vederea achitării facturii trimise la 27 noiembrie 1998.
- 10 La 24 decembrie 2002, ICF a introdus o acțiune la Rechtbank te Haarlem (Tribunalul din Haarlem) (Țările de Jos) împotriva Balkenende și MIC pentru a le obliga să îi plătească suma corespunzătoare respectivei facturii, precum și taxa pe valoarea adăugată aferentă acesteia, pentru un quantum total de 119 255 de euro.
- 11 Astfel cum rezultă din decizia de trimitere, Balkenende și MIC au invocat prescripția creanței în cauză în acțiunea principală, susținând că, în temeiul legii aplicabile contractului prin care erau obligate față de ICF, în speță dreptul olandez, această creanță era prescrisă.

- 12 În schimb, potrivit ICF, respectiva creanță nu ar fi prescrisă, întrucât, în temeiul dreptului belgian, care ar constitui legea aplicabilă contractului, prescripția invocată nu ar fi încă împlinită. În această privință, ICF arată că, întrucât contractul în cauză în acțiunea principală nu este un contract de transport, dreptul aplicabil nu trebuie să fie determinat în temeiul articolului 4 alineatul (4) din convenție, ci în temeiul articolului 4 alineatul (2), potrivit căruia legea aplicabilă contractului respectiv este cea a țării în care se află sediul principal al ICF.
- 13 Rechtbank te Haarlem a admis excepția de prescripție ridicată de Balkenende și de MIC. În aplicarea dreptului olandez, această instanță a considerat, așadar, că dreptul la plata facturii pe care l-a invocat ICF era prescris și a declarat cererea acesteia din urmă inadmisibilă. Gerechtshof te Amsterdam (Curtea de Apel din Amsterdam) (Țările de Jos) a confirmat respectiva sentință.
- 14 Instanțele de fond au calificat contractul în cauză drept un contract de transport de mărfuri, considerând că, deși ICF nu are calitate de transportator, obiectul principal al contractului este transportul de mărfuri.
- 15 Aceste instanțe au exclus totuși aplicarea criteriului de legătură prevăzut la articolul 4 alineatul (4) din convenție și au considerat că respectivul contract în cauză în acțiunea principală prezintă legături mai strânse cu Regatul Țărilor de Jos decât cu Regatul Belgiei, întemeindu-se pe mai multe circumstanțe ale speței, precum sediul cocontractanților, care se află în Țările de Jos, și traseul urmat de vagoane între Amsterdam și Frankfurt am Main, orașe în care mărfurile au fost încărcate și, respectiv, descărcate ulterior.
- 16 Din decizia de trimitere reiese că instanțele menționate au arătat în această privință că, deși respectivul contract privește în principal transportul de mărfuri, articolul 4 alineatul (4) din convenție nu este aplicabil, deoarece, în speță, nu există o legătură pertinentă în sensul acestei dispoziții. Prin urmare, potrivit principiului enunțat la articolul 4 alineatul (1) din convenție, contractul menționat ar fi supus legii țării cu care are legătura cea mai strânsă, și anume Regatul Țărilor de Jos.

- 17 Potrivit aceluiași instanțe, dacă, astfel cum arată ICF, contractul în cauză în acțiunea principală nu este calificat drept contract de transport, nu este aplicabil nici articolul 4 alineatul (2) din convenție, din moment ce reiese din circumstanțele cauzei că acest contract prezintă legături mai strânse cu Regatul Țărilor de Jos, astfel încât este necesar să se aplice dispoziția derogatorie care figurează la articolul 4 alineatul (5) a doua teză din convenție.
- 18 În recursul în casație introdus, ICF a invocat nu numai o eroare de drept în calificarea contractului de transport menționat, ci și posibilitatea pe care o are instanța de a deroga de la norma generală prevăzută la articolul 4 alineatul (2) din convenție pentru a aplica articolul 4 alineatul (5) din aceasta. Potrivit reclamantei din acțiunea principală, se poate recurge la această posibilitate numai dacă reiese din ansamblul circumstanțelor că locul unde este stabilită partea care trebuie să execute prestația caracteristică nu are o adevărată valoare de legătură. Acest fapt nu s-ar dovedi în speță.
- 19 Ținând seama de aceste divergențe cu privire la interpretarea articolului 4 din convenție, Hoge Raad der Nederlanden a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 4 alineatul (4) din convenție [...] trebuie interpretat în sensul că această dispoziție privește numai cursele charter pentru o singură călătorie și că alte tipuri de curse charter nu sunt cuprinse în domeniul de aplicare al acestei dispoziții?

2) În situația în care răspunsul la [prima întrebare] este afirmativ, articolul 4 alineatul (4) din convenție [...] trebuie interpretat în sensul că, în măsura în care alte tipuri de contracte pentru curse charter se referă și la transportul de mărfuri, contractul respectiv care privește acest tip de transport intră în domeniul de aplicare al acestei dispoziții și că dreptul aplicabil pentru restul contractului este determinat potrivit articolului 4 alineatul (2) din convenție [...]?

- 3) În situația în care răspunsul la [a doua întrebare] este afirmativ, care dintre cele două sisteme juridice indicate trebuie utilizat ca temei pentru evaluarea excepției de prescripție ridicate cu privire la drepturile invocate în temeiul contractului?

- 4) În situația în care partea principală a contractului privește transportul de mărfuri, trebuie ca separarea menționată la [a doua întrebare] să nu fie luată în considerare și dreptul aplicabil tuturor părților contractului trebuie să fie determinat în conformitate cu articolul 4 alineatul (4) din convenție [...]?

- 5) Excepția prevăzută la articolul 4 alineatul (5) a doua teză din convenție [...] trebuie interpretată în sensul că prezumțiile de la articolul 4 alineatele (2)[-](4) trebuie să fie înlăturate numai în situația în care rezultă din ansamblul circumstanțelor că criteriile de legătură menționate în aceste dispoziții nu au o adevărată valoare de legătură sau trebuie înlăturate deopotrivă atunci când rezultă în mod clar din aceste circumstanțe că există o legătură mai puternică cu un alt stat?"

Cu privire la întrebările preliminare

Observații introductive

Cu privire la competența Curții

²⁰ Curtea este competentă să se pronunțe cu privire la cererile de pronunțare a unei hotărâri preliminare referitoare la convenție în temeiul primului protocol, care a intrat în vigoare la 1 august 2004.

- 21 Pe de altă parte, în temeiul articolului 2 litera (a) din primul protocol, Hoge Raad der Nederlanden are posibilitatea de a solicita Curții să pronunțe o hotărâre preliminară asupra unei chestiuni ridicate într-o cauză pendinte în fața sa privind interpretarea dispozițiilor cuprinse în convenție.

Cu privire la sistemul instituit de convenție

- 22 Astfel cum a arătat avocatul general la punctele 33-35 din concluzii, din preambulul convenției rezultă că aceasta a fost încheiată pentru a continua, în domeniul dreptului internațional privat, activitatea de unificare juridică inițiată prin adoptarea Convenției de la Bruxelles din 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 1972, L 299, p. 32).
- 23 Rezultă de asemenea din preambulul menționat că această convenție are drept obiectiv să instituie norme uniforme cu privire la legea aplicabilă obligațiilor contractuale, oricare ar fi locul unde trebuie să se pronunțe hotărârea. Într-adevăr, astfel cum reiese din raportul asupra Convenției privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale elaborat de Mario Giuliano, profesor la Universitatea din Milano, și de Paul Lagarde, profesor la Universitatea Paris I (JO 1980, C 282, p. 1, denumit în continuare „raportul Giuliano și Lagarde”), convenția s-a născut din preocuparea de a elimina inconveniente ce rezultă din diversitatea normelor conflictuale în domeniul contractelor. Convenția are drept rol ridicarea nivelului de securitate juridică întărind încrederea în stabilitatea raporturilor juridice și protecția drepturilor dobândite pentru întreg dreptul privat.
- 24 În ceea ce privește criteriile prevăzute de convenție pentru a determina legea aplicabilă, este necesar să se arate că normele uniforme stabilite în titlul II din convenție consacră principiul potrivit căruia se dă prioritate voinței părților, cărora li se recunoaște, la articolul 3 din convenție, libertatea de alegere a legii aplicabile.

- 25 În absența alegerii de către părți a legii aplicabile contractului, articolul 4 din convenție prevede criteriile de legătură în temeiul cărora instanța trebuie să determine această lege. Aceste criterii se aplică oricărei categorii de contract.
- 26 Articolul 4 din convenție se întemeiază pe principiul general, consacrat la alineatul (1) al acestui articol, potrivit căruia, pentru a stabili legătura unui contract cu un sistem de drept național, trebuie să se stabilească țara cu care acest contract prezintă „cele mai strânse legături”.
- 27 Astfel cum reiese din raportul Giuliano și Lagarde, flexibilitatea acestui principiu general este atenuată prin „prezumțiile” prevăzute la articolul 4 alineatele (2)-(4) din convenție. Mai exact, acest articol 4 alineatul (2) enunță o prezumție cu caracter general care constă în a reține drept criteriu de legătură locul de reședință al părții contractante care execută prestația caracteristică, în timp ce articolul 4 alineatele (3) și (4) stabilește criterii de legătură speciale în ceea ce privește contractele care au ca obiect un drept real imobiliar și contractele de transport. Articolul 4 alineatul (5) din convenție cuprinde o clauză care permite, prin excepție, înlăturarea prezumțiilor menționate.

Cu privire la prima întrebare și la prima parte a celei de a doua întrebări, privind aplicarea articolului 4 alineatul (4) din convenție contractelor pentru curse charter

Observațiile prezentate Curții

- 28 Potrivit guvernului olandez, articolul 4 alineatul (4) din convenție nu vizează numai contractele pentru curse charter pentru o singură călătorie, ci și orice alt contract care privește în principal transportul de mărfuri. Astfel, din raportul Giuliano și Lagarde ar

reieși că această dispoziție urmărește să clarifice faptul că contractele pentru curse charter trebuie considerate ca fiind contracte de transport de mărfuri în măsura în care acesta este obiectul lor. Astfel, ar intra în această categorie contractele pentru curse charter pe timp, în care un mijloc de transport complet, cu echipajul acestuia, este pus la dispoziția beneficiarului pentru un anumit timp în vederea realizării unui transport.

29 Guvernul ceh sugerează, în schimb, să se urmeze o interpretare teleologică, potrivit căreia ultima teză a articolului 4 alineatul (4) din convenție are drept scop extinderea domeniului de aplicare al acestui articol 4 alineatul (4) la anumite categorii de contracte în legătură cu transportul de mărfuri, deși aceste contracte nu pot fi calificate drept contracte de transport. Astfel, pentru ca un contract pentru curse charter să intre în domeniul de aplicare al articolului 4 alineatul (4) ultima teză, ar fi necesar ca scopul principal al acestuia să fie transportul de mărfuri. Ar rezulta că expresia „obiect principal” nu ar trebui înțeleasă ca desemnând obiectul direct al contractului pentru care a fost încheiat raportul contractual în cauză, ci obiectul a cărui realizare implică existența respectivului raport.

30 Comisia Comunităților Europene arată că articolul 4 alineatul (4) ultima teză din convenție are un „domeniu de aplicare limitativ”. Criteriul de legătură enunțat în această teză nu ar viza decât anumite categorii de contracte pentru curse charter, și anume cele prin care un mijloc de transport este pus la dispoziție de către un transportator pentru o singură ocazie și cele încheiate între un transportator și un expeditor care privesc în exclusivitate transportul de mărfuri. Chiar dacă ar fi incontestabil faptul că acel contract în cauză în acțiunea principală care prevede punerea la dispoziție a unor mijloace de transport însoțită de transportarea acestora pe calea ferată presupune în mod necesar transportul de mărfuri, astfel de elemente nu ar fi totuși suficiente pentru calificarea acestuia drept contract de transport de mărfuri în vederea aplicării articolului 4 alineatul (4) din convenție. Raporturile contractuale cu diferiții expeditori și obligațiile privind transportul efectiv al mărfurilor, inclusiv încărcarea și descărcarea, ar părea să fie stabilite între MIC și „terți”, cărora MIC le-a închiriat capacitatea de încărcare în vagoanele închiriate.

Răspunsul Curții

- 31 Prin intermediul primei întrebări și prin intermediul primei părți a celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, Curții să stabilească dacă articolul 4 alineatul (4) din convenție se aplică altor contracte pentru curse charter în afara celor stabilite pentru o singură călătorie și să indice elementele care permit calificarea unui contract pentru curse charter drept contract de transport în vederea aplicării acestei dispoziții contractului în cauză în acțiunea principală.
- 32 În această privință, este necesar să se amintească cu titlu preliminar că, în temeiul articolului 4 alineatul (4) a doua teză din convenție, contractul de transport de mărfuri este supus legii țării în care transportatorul își are sediul principal în momentul încheierii contractului dacă tocmai în această țară este situat locul de încărcare sau de descărcare sau sediul principal al expeditorului. Articolul 4 alineatul (4) ultima teză din convenție prevede că, la aplicarea acestui alineat „contractele pentru curse charter pentru o singură călătorie sau alte contracte sunt considerate contracte de transport de mărfuri dacă au ca obiect principal efectuarea unui transport de mărfuri”.
- 33 Din formularea acestei ultime dispoziții reiese că această convenție asimilează contractelor de transport nu numai contractele pentru curse charter pentru o singură călătorie, ci și alte contracte, în măsura în care respectivele contracte au ca obiect principal efectuarea unui transport de mărfuri.
- 34 Prin urmare, una dintre finalitățile dispoziției menționate este de a extinde domeniul de aplicare al normei de drept internațional privat prevăzute la articolul 4 alineatul (4) ultima teză din convenție la contracte care, chiar dacă în dreptul național sunt calificate drept contracte pentru curse charter, au ca obiect principal transportul de mărfuri. Pentru a stabili acest obiect, este necesar să se ia în considerare scopul raportului contractual și, în consecință, ansamblul obligațiilor părții care execută prestația caracteristică.

35 Or, într-un contract pentru curse charter, proprietarul mijlocului de transport care execută o prestație caracteristică se obligă în mod normal să pună la dispoziția beneficiarului un mijloc de transport. Cu toate acestea, nu este exclus ca obligațiile respectivului proprietar să privească nu numai simpla punere la dispoziție a mijlocului de transport, ci și transportul propriu-zis al mărfurilor. În acest caz, contractul respectiv intră în domeniul de aplicare al articolului 4 alineatul (4) din convenție, atunci când obiectul său principal constă în transportul mărfurilor.

36 Cu toate acestea, este necesar să se arate că prezumția stabilită la articolul 4 alineatul (4) a doua teză din convenție nu se aplică decât dacă proprietarul mijlocului de transport – presupunând că este considerat transportator – are sediul principal, în momentul încheierii contractului, în țara în care este situat locul de încărcare sau de descărcare sau sediul principal al expeditorului.

37 Având în vedere aceste considerații, este necesar să se răspundă la prima întrebare și la prima parte a celei de a doua întrebări că articolul 4 alineatul (4) ultima teză din convenție trebuie interpretat în sensul că criteriul de legătură prevăzut la articolul 4 alineatul (4) a doua teză nu se aplică unui alt contract pentru curse charter în afara celui pentru o singură călătorie decât atunci când obiectul principal al contractului nu este simpla punere la dispoziție a unui mijloc de transport, ci transportul propriu-zis al mărfurilor.

Cu privire la a doua parte a celei de a doua întrebări, precum și cu privire la a treia și la a patra întrebare, privind posibilitatea instanței de a diviza contractul în mai multe părți în vederea determinării legii aplicabile

Observațiile prezentate Curții

- 38 Guvernul olandez consideră că este posibilă divizarea unui contract, în temeiul articolului 4 alineatul (1) a doua teză din convenție, numai „prin excepție”, dacă o parte a contractului poate fi separată de restul contractului și prezintă o legătură mai strânsă cu o țară diferită de cea cu care au legătură celelalte părți ale contractului și dacă această separare nu riscă să perturbe relațiile dintre dispozițiile aplicabile. Potrivit guvernului menționat, în speță, în cazul în care contractul în cauză în acțiunea principală nu privește în principal transportul de mărfuri, acesta este în întregime în afara domeniului de aplicare al articolului 4 alineatul (4) din convenție. În schimb, dacă respectivul contract privește în principal transportul de mărfuri, acesta intră în întregime în domeniul de aplicare al acestui articol 4 alineatul (4). Prin urmare, ar fi exclus ca articolul 4 alineatul (4) să fie aplicabil exclusiv în ceea ce privește elemente ale contractului referitoare la transportul mărfurilor și ca același contract să poată fi supus, în rest, legii determinate în temeiul articolului 4 alineatul (2) din convenție.
- 39 Guvernul ceh arată că articolul 4 alineatul (1) a doua teză din convenție trebuie aplicat în mod excepțional în măsura în care aplicarea unui sistem de drept distinct în privința anumitor părți ale unui contract, chiar dacă acestea pot fi separate de restul acestuia, aduce atingere principiului securității juridice și principiului „încrederii legitime”. Prin urmare, astfel cum ar reieși din raportul Giuliano și Lagarde, eventuala separare a diferitelor părți ale unui contract ar trebui să îndeplinească unele cerințe de coerență de ansamblu.
- 40 Comisia subliniază că divizarea contractului prevăzută la articolul 4 alineatul (1) din convenție nu constituie o obligație, ci o posibilitate de care dispune instanța sesizată, care nu ar putea fi pusă în aplicare decât dacă un contract cuprinde diferite părți, autonome și separabile. În cauza din acțiunea principală, având ca obiect un acord complex, în care se pune în discuție însăși legătura dintre închirierea unei curse charter și transportul mărfurilor, recurgerea la divizare pare să fie, potrivit Comisiei, o soluție

care prezintă un caracter artificial. Astfel, dacă ar fi vorba despre un contract care intră în domeniul de aplicare al articolului 4 alineatul (4) din convenție, nu ar trebui în niciun caz să se efectueze o divizare a acestuia, întrucât nu ar fi necesar ca eventuale aspecte accesorii în legătură cu transportul să fie supuse unei legislații diferite de cea care se aplică obiectului principal al contractului. Mai exact, dreptul la o contraprestație, precum și prescripția ar fi atât de strâns legate de contractul de bază încât nu ar fi posibilă separarea acestora fără riscul de a încălca principiul securității juridice.

Răspunsul Curții

41 Prin intermediul celei de a doua părți a celei de a doua întrebări, precum și prin intermediul celei de a treia și al celei de patra întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească în ce circumstanțe este posibilă aplicarea, în temeiul articolului 4 alineatul (1) a doua teză din convenție, a unor sisteme diferite de drept național în privința aceluiași raport contractual, în special în ceea ce privește prescripția drepturilor care decurg dintr-un contract precum cel în cauză în acțiunea principală. Hoge Raad der Nederlanden întreabă în special dacă, în cazul aplicării criteriului de legătură prevăzut la articolul 4 alineatul (4) din convenție în privința unui contract pentru curse charter, acest criteriu are în vedere numai partea contractului referitoare la transportul de mărfuri.

42 În această privință, este necesar să se amintească faptul că, în temeiul articolului 4 alineatul (1) a doua teză din convenție, o parte a contractului poate, prin excepție, să fie supusă unei legi diferite de cea aplicată în privința restului contractului atunci când aceasta prezintă o legătură mai strânsă cu o țară diferită de cea cu care au legătură celelalte părți ale contractului.

43 Reiese din formularea acestei dispoziții că norma care prevede separarea contractului are caracter excepțional. În această privință, raportul Giuliano și Lagarde indică faptul că expresia „prin excepție” care figurează în ultima teză a articolului 4 alineatul (1) „trebuie interpretată [...] în sensul că instanța trebuie să recurgă la divizare cât mai rar posibil”.

- 44 Pentru a stabili condițiile în care instanța poate să efectueze separarea contractului, este necesar să se ia în considerare faptul că obiectivul convenției, astfel cum a fost amintit în observațiile preliminare care figurează la punctele 22- și 23 din prezenta hotărâre, este ridicarea nivelului securității juridice întărind încrederea în stabilitatea relațiilor între părțile contractante. Un astfel de obiectiv nu poate fi atins dacă sistemul de determinare a legii aplicabile nu este clar și dacă aceasta din urmă nu este previzibilă cu un anumit grad de certitudine.
- 45 Astfel cum a arătat avocatul general la punctele 83 și 84 din concluzii, posibilitatea de a separa un contract în mai multe părți pentru a-l supune unei pluralități de legi se opune obiectivelor convenției și trebuie admisă numai dacă respectivul contract este format dintr-o pluralitate de părți care pot fi considerate autonome una față de cealaltă.
- 46 Prin urmare, pentru a stabili dacă o parte a contractului poate fi supusă unei legi diferite, este necesar să se stabilească dacă obiectul acestuia este autonom în raport cu cel al restului contractului.
- 47 Dacă aceasta este situația, fiecare parte a contractului trebuie supusă unei singure legi. Prin urmare, în ceea ce privește în special normele privind prescripția unui drept, acestea trebuie să facă parte din aceeași ordine juridică ca și cea aplicată obligației corespunzătoare. În această privință, este necesar să se amintească faptul că, în conformitate cu articolul 10 alineatul (1) litera (d) din convenție, legea aplicabilă contractului reglementează, printre altele, prescripția obligațiilor.
- 48 Având în vedere aceste considerații, este necesar să se răspundă la a doua parte a celei de a doua întrebări, precum și la a treia și la a patra întrebare că articolul 4 alineatul (1) a doua teză din convenție trebuie interpretat în sensul că o parte a contractului poate fi supusă unei legi diferite de cea aplicată restului contractului numai atunci când obiectul acesteia este autonom.

- 49 Atunci când criteriul de legătură aplicat unui contract pentru curse charter este cel prevăzut la articolul 4 alineatul (4) din convenție, acest criteriu trebuie aplicat întregului contract, cu excepția situației în care partea contractului referitoare la transport nu este autonomă față de restul contractului.

Cu privire la a cincea întrebare, privind aplicarea articolului 4 alineatul (5) a doua teză din convenție

Observațiile prezentate Curții

- 50 Potrivit guvernului olandez, articolul 4 alineatul (5) a doua teză din convenție enunță o derogare de la criteriile prevăzute la articolul 4 alineatele (2)-(4) din aceasta. Prin urmare, o legătură calificată ca „slabă” cu o altă țară în afara celor desemnate în temeiul articolului 4 menționat alineatele (2)-(4) nu ar fi suficientă pentru a justifica o derogare de la aceste criterii, în caz contrar acestea din urmă nemaiputând fi considerate criteriile principale de legătură. În consecință, derogarea prevăzută la articolul 4 alineatul (5) din convenție ar putea fi aplicată numai dacă din toate aceste circumstanțe ar reieși că respectivele criterii nu au o adevărată valoare de legătură și că acel contract prezintă o legătură preponderentă cu o altă țară.
- 51 Potrivit guvernului ceh, articolul 4 alineatul (5) din convenție nu ar fi o normă specială în raport cu articolul 4 alineatele (2)-(4), ci ar constitui o dispoziție distinctă, referitoare la situația în care rezultă foarte clar din toate circumstanțele cauzei și din raportul contractual în ansamblul său că acel contract are o legătură mult mai strânsă cu o altă țară decât cea care ar fi desemnată prin aplicarea altor criterii de legătură.

52 În schimb, Comisia subliniază că articolul 4 alineatul (5) din convenție trebuie interpretat restrictiv, în sensul că pot fi luați în considerare alți factori numai atunci când criteriile prevăzute la alineatele (2)-(4) din articolul menționat nu prezintă o adevărată valoare de legătură. Existența respectivelor prezumții ar impune, astfel, să se acorde acestora o importanță semnificativă. Ceilalți factori de legătură nu ar putea, prin urmare, să fie luați în considerare decât dacă, prin excepție, respectivele criterii nu acționează în mod eficient.

Răspunsul Curții

53 Prin intermediul celei de a cincea întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă excepția prevăzută la articolul 4 alineatul (5) a doua teză din convenție trebuie interpretată în sensul că prezumțiile ce rezultă din articolul 4 alineatele (2)-(4) trebuie să fie înlăturate numai în situația în care din ansamblul circumstanțelor rezultă că criteriile menționate în aceste dispoziții nu au o adevărată valoare de legătură sau în sensul că instanța trebuie să le înlătore deopotrivă dacă existența unei legături mai puternice cu o altă țară reiese din aceste circumstanțe.

54 Astfel cum s-a subliniat în observațiile introductive care figurează la punctele 24-26 din prezenta hotărâre, articolul 4 din convenție, care stabilește criteriile de legătură aplicabile obligațiilor contractuale în absența alegerii de către părți a legii aplicabile contractului, consacră, la alineatul (1), principiul general potrivit căruia contractul trebuie supus legii țării cu care acesta prezintă cele mai strânse legături.

55 Pentru a asigura un nivel ridicat de securitate juridică în raporturile contractuale, articolul 4 din convenție prevede, la alineatele (2)-(4), o serie de criterii care permit să se prezume cu ce țară prezintă contractul cea mai strânsă legătură. Aceste criterii acționează, astfel, ca prezumții, în sensul că instanța sesizată este obligată să le ia în considerare pentru a determina legea aplicabilă contractului.

- 56 În temeiul articolului 4 alineatul (5) prima teză din convenție, criteriul de legătură al locului de reședință al părții care oferă prestația caracteristică poate fi înlăturat dacă acest loc nu poate fi stabilit. Potrivit articolului 4 alineatul (5) a doua teză, toate „prezumțiile” pot fi înlăturate „dacă din ansamblul circumstanțelor cauzei reiese că acel contract prezintă legături mai strânse cu o altă țară”.
- 57 În această privință, este necesar să se stabilească funcția și obiectivul articolului 4 alineatul (5) a doua teză din convenție.
- 58 Din raportul Giuliano și Lagarde reiese că autorii convenției au considerat indispensabil „să aibă în vedere posibilitatea aplicării unei alte legi decât cele la care se referă prezumțiile de la alineatele (2), (3) și (4) de fiecare dată când, din ansamblul circumstanțelor cauzei, reiese că acel contract prezintă legături mai strânse cu o altă țară”. Reiese de asemenea din raportul menționat că articolul 4 alineatul (5) din convenție lasă instanței „o anumită marjă de apreciere în ceea ce privește prezența, în fiecare cauză, a ansamblului circumstanțelor care justifică neaplicarea prezumțiilor de la alineatele (2), (3) și (4)” și că o astfel de dispoziție constituie „inevitabila contrapondere a unei norme conflictuale cu caracter general, destinată să se aplice aproape tuturor categoriilor de contracte”.
- 59 Reiese astfel din raportul Giuliano și Lagarde că articolul 4 alineatul (5) din convenție are drept obiectiv să contrabalanseze regimul prezumțiilor ce rezultă din același articol, conciliind cerințele de securitate juridică pe care le îndeplinește articolul 4 alineatele (2)-(4) și necesitatea de a avea în vedere o anumită flexibilitate în determinarea legii care prezintă în mod efectiv cea mai strânsă legătură cu contractul în cauză.
- 60 Astfel, din moment ce obiectivul principal al articolului 4 din convenție constă în a determina aplicarea în privința contractului a legii țării cu care acesta prezintă cele mai strânse legături, articolul 4 alineatul (5) trebuie interpretat în sensul că permite instanței sesizate să aplice, în toate cazurile, criteriul care permite stabilirea existenței

unor astfel de legături, înlăturând „prezumțiile” dacă acestea nu desemnează țara cu care contractul prezintă cele mai strânse legături.

- 61 Prin urmare, trebuie să stabilească dacă aceste prezumții pot fi înlăturate numai atunci când acestea nu au o adevărată valoare de legătură sau atunci când instanța constată că acel contract prezintă legături mai strânse cu o altă țară.
- 62 Astfel cum reiese din modul de redactare și din obiectivul articolului 4 din convenție, instanța trebuie să determine întotdeauna legea aplicabilă în temeiul prezumțiilor menționate, care îndeplinesc cerința generală de previzibilitate a legii și, prin urmare, de securitate juridică în raporturile contractuale.
- 63 Cu toate acestea, atunci când din ansamblul circumstanțelor reiese în mod evident că respectivul contract prezintă legături mai strânse cu o altă țară decât cea desemnată în temeiul prezumțiilor prevăzute la articolul 4 alineatele (2)-(4), revine instanței menționate sarcina să înlătore aplicarea articolului 4 alineatele (2)-(4).
- 64 Ținând seama de aceste considerații, este necesar să se răspundă la a cincea întrebare că articolul 4 alineatul (5) din convenție trebuie interpretat în sensul că, atunci când din ansamblul circumstanțelor reiese în mod evident că respectivul contract prezintă legături mai strânse cu o altă țară decât cea determinată în temeiul unuia dintre criteriile prevăzute la articolul 4 menționat alineatele (2)-(4), revine instanței sarcina să înlătore aceste criterii și să aplice legea țării cu care contractul menționat prezintă cele mai strânse legături.

Cu privire la cheltuielile de judecată

⁶⁵ Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

- 1) **Articolul 4 alineatul (4) ultima teză din Convenția privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale, deschisă spre semnare la Roma la 19 iunie 1980, trebuie interpretat în sensul că criteriul de legătură prevăzut la articolul 4 alineatul (4) a doua teză nu se aplică unui alt contract pentru curse charter în afara celui pentru o singură călătorie decât atunci când obiectul principal al contractului nu este simpla punere la dispoziție a unui mijloc de transport, ci transportul propriu-zis al mărfurilor.**

- 2) **Articolul 4 alineatul (1) a doua teză din această convenție trebuie interpretat în sensul că o parte a contractului poate fi supusă unei legi diferite de cea aplicată restului contractului numai atunci când obiectul acesteia este autonom.**

Atunci când criteriul de legătură aplicat unui contract pentru curse charter este cel prevăzut la articolul 4 alineatul (4) din convenția menționată, acest criteriu trebuie aplicat întregului contract, cu excepția situației în care partea contractului referitoare la transport nu este autonomă față de restul contractului.

- 3) **Articolul 4 alineatul (5) din aceeași convenție trebuie interpretat în sensul că, atunci când din ansamblul circumstanțelor reiese în mod evident că respectivul contract prezintă legături mai strânse cu o altă țară decât cea determinată în temeiul unuia dintre criteriile prevăzute la articolul 4 menționat alineatele (2)-(4), revine instanței sarcina să înlătore aceste criterii și să aplice legea țării cu care contractul menționat prezintă cele mai strânse legături.**

Semnături